

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgra Pawła Łyczaka
pt. „Prawo Unii Europejskiej dotyczące sposobu dystrybucji ubezpieczeń oraz jego
implementacja w prawie RP i praktyce podmiotów ubezpieczeniowych”
Kielce 2025, ss. 268

1. Wymogi prawne

Pismem z dnia 16 października 2025 r. zostałem powiadomiony, że zgodnie z uchwałą Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych (Wydział Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach) z dnia 29 września 2025 r. zostałem wyznaczony na recenzenta w przewodzie doktorskim Pana mgra Pawła Łyczaka; temat rozprawy doktorskiej – „Prawo Unii Europejskiej dotyczące sposobu dystrybucji ubezpieczeń oraz jego implementacja w prawie RP i praktyce podmiotów ubezpieczeniowych” (Kielce 2025, ss. 268). Promotorem rozprawy jest Prof. dr hab. Jerzy Jaskiernia.

Obowiązkiem recenzenta jest dokonanie oceny rozprawy doktorskiej pod kątem spełnienia odpowiednich wymogów ustawowych, stawianych takim rozprawom. Zgodnie z przepisami ustawy, rozprawa doktorska prezentować ma ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a przedmiotem rozprawy doktorskiej ma być oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

2. Przedmiot recenzji

Przedmiotem niniejszej recenzji jest rozprawa doktorska Pana mgra Pawła Łyczaka pt. „Prawo Unii Europejskiej dotyczące sposobu dystrybucji ubezpieczeń oraz jego implementacja w prawie RP i praktyce podmiotów ubezpieczeniowych” przygotowana pod opieką promotora Prof. dra hab. Jerzego Jaskierni. Rozprawa mieści się w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Przedstawiając już w tym miejscu – wstępnie – swoje stanowisko jako oceniającego wspomnianą rozprawę doktorską mogę stwierdzić, że rozprawa Pana mgra Pawła Łyczaka spełnia wymogi ustawowe, jest bowiem oryginalnym rozwiązaniem problemu naukowego oraz wykazuje tak ogólną wiedzę Kandydata w uprawianej dyscyplinie naukowej (tu – w zakresie prawa konstytucyjnego), jak i umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Merytoryczny i formalny wymiar tejże rozprawy pozwala na jej ocenę jako dobrej pracy naukowej. Jest więc zasadne – na tym etapie postępowania – przyjęcie rozprawy i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

3. Temat rozprawy (problem badawczy)

Temat ocenianej rozprawy doktorskiej, rozumiany jako problem badawczy (przedmiot badań) z całą pewnością zasługuje na aprobatę. Analizowana problematyka ma istotną wagę, znaczenie zarówno teoretyczne, jak i praktyczne. Chodzi wszak – ujmując tu w skrócie – o materię konstytucyjną z obszaru praw obywateli (ubezpieczenia), stosunku prawa europejskiego do prawa wewnętrznego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, mechanizmy implementacji, kształtowanie rynku ubezpieczeniowego. Wieloaspektowo temat skupia w sobie różne wątki, nawet interdyscyplinarne. Uzasadnienie dla podjęcia tematu jako rozprawy doktorskiej nie budzi więc wątpliwości, a przesłanki i argumentacja – wskazane przez Doktoranta – są czytelne i zasadne.

Doktorant dostrzega splot przesłanek, luki w przepisach, fragmentaryczność wcześniejszych analiz materii, potrzeby aktualizacji oceny ewolucji przepisów. Samo sformułowanie tematu jest jasne.

4. Cel naukowy rozprawy

Doktorant dostrzega, że niewiele jest opracowań kompleksowo traktujących zagadnienia implementacji przepisów dotyczących ubezpieczeń w Unii Europejskiej do systemów państw członkowskich, więc najogólniej główny cel rozprawy rozumie jako wypełnienie luki, utrzymującej się w tym obszarze. Widzi potrzebę skoncentrowania się na dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/97 w sprawie dystrybucji ubezpieczeń z dnia 20 stycznia 2016 r. i decyzji EIOPA w sprawie współpracy organów nadzoru ubezpieczeniowego (EIOPA-BoS-17/014). Podkreśla cel zidentyfikowania luk i niejasności w polskim ustawodawstwie, których nie dostrzeżono w procesie dostosowywania prawa polskiego do standardów unijnych, jak i zbadania wpływu wymienionych regulacji unijnych na rynek polski w perspektywie prawnej i operacyjnej. Pozwolić to ma na ocenę, jak zharmonizowane przepisy wpłynęły na transparentność i efektywność dystrybucji ubezpieczeń, wpływu na całą branżę, także w kontekście potrzeby dalszej debaty na temat przyszłości regulacji finansowych i ubezpieczeniowych w Europie.

5. Założenia metodologiczne i charakter rozprawy

Doktorant stwierdza, że rozważania zawarte w rozprawie mają charakter interdyscyplinarny, ale podstawowe znaczenie ma analiza z obszaru nauki prawa. Rozprawa uwzględnia też ustalenia nauk o ekonomii i zarządzania, co ma znaczenie zwłaszcza dla relacji między regulacjami prawnymi a praktykami rynkowymi. Oznacza to jednocześnie nie tylko wymiar teoretyczny analiz, ale również wymiar praktycznych wskazówek dla uczestników rynku oraz decydentów stojących wobec wyzwań poszukiwania rozwiązań prawnych, adekwatnych dla ciągle zmieniającego się rynku ubezpieczeniowego.

Przy założeniu przebadania wspomnianych relacji Doktorant podkreśla znaczenie swego kilkunastoletniego doświadczenia zawodowego w analizowanym obszarze branży ubezpieczeniowej. W szczególności dotyczy to nie tylko wyników kwantytatywnych, ale także kwalifikowanej analizy praktycznego wpływu regulacji europejskich na polski rynek ubezpieczeń.

Przy założonej przez Doktoranta różnorodności metod badawczych kluczowe znaczenie ma metoda prawno-dogmatyczna. Doktorant konkretyzuje obszary jej szczególnego zastosowania. Wskazuje też na znaczenie metody prawnoporównawczej, dla porównania systemów ubezpieczeniowych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Metoda historyczna znalazła szczególne wykorzystanie przy analizie genezy i ewolucji systemów. Cały rozdział IV rozprawy Doktorant oparł na metodzie badań ankietowych, a wzór zastosowanej ankiety stanowi załącznik *in fine* rozprawy. Sformułowane przez Doktoranta założenia i cele badawcze stanowiące podstawę przeprowadzanych badań, w pełni uzasadniają przyjętą metodologię. Jest ona właściwa dla nauk prawnych i nie budzi zastrzeżeń.

Egzegeza materiału badawczego przeprowadzona została poprawnie. Poczynione analizy są interesujące, a wnioski uzasadnione.

Od strony merytorycznej i logicznej w pełni zasadne jest „rozpisanie” przez Doktoranta głównego celu badań na cele szczegółowsze, mniejsze zakresowo. Technika taka jest zabiegiem w pełni uprawnionym w uprawianiu pracy badawczej. Należy przy tym podkreślić, że Doktorant swych zadań nie rozumiał jako ukazania materii w drodze prostego tylko opisu, ale – słusznie – pojmował je jako analizę (dyskurs merytoryczny z argumentacją) w rozumieniu naukowym. Podejście to odpowiada założeniom pracy badawczej i przywołanym wcześniej wymogom ustawowym. Dodajmy dla jasności, że Doktorant postawione sobie cele badawcze w pełni satysfakcjonująco w rozprawie zrealizował.

6. Systematyka rozprawy

Cele badawcze rozprawy, przyjęte przez Doktoranta zdeterminowały strukturę rozprawy – szczegółowy zakres materii oraz przyjęty układ treściowy pracy. W warstwie merytorycznej struktura pracy obejmuje Wprowadzenie, cztery rozdziały oraz Wnioski końcowe. Wprowadzenie i Wnioski końcowe nie mają znaczenia li tylko strukturalnego, ale są spójne merytorycznie i funkcjonalnie powiązane. We Wprowadzeniu Doktorant przedstawił uzasadnienie wyboru tematu, cel badawczy, hipotezy, systematykę pracy i metody badawcze. Poziom tych – poniekąd zwyczajowych – uwag wstępnych nie budzi zastrzeżeń. Wnioski końcowe służą uporządkowaniu wniosków szczegółowych i generalnych oraz uwagom *de lege ferenda*.

Rozdział 1 rozprawy – to „Ogólna charakterystyka prawa Unii Europejskiej dotyczącego ubezpieczeń”. Rozdział 2 – to „Dystrybucja ubezpieczeń w Unii Europejskiej w świetle Dyrektywy dotyczącej Dystrybucji Ubezpieczeń (JDD)”. Rozdział 3 – to „Transpozycja dyrektywy dystrybucji ubezpieczeń (JDD) do prawa polskiego”. Rozdział 4 – to „Realizacja zasad dystrybucji ubezpieczeń UE w praktyce podmiotów ubezpieczeniowych w Polsce i organów nadzoru ubezpieczeniowego w świetle przeprowadzonych badań”.

Systematykę rozprawy oceniam jako udaną, przemyślaną, przejrzystą i konsekwentną. Kolejność analizy i przedstawienia materii jest uzasadniona merytorycznie i metodologicznie. Doktorant najpierw wprowadza w zagadnienia ogólne, stanowiące niejako tło dla rozdziałów kolejnych. Poszczególne rozdziały składają się na harmonijną całość, w tym co do ich zakresów, kolejności i objętości. Wątki merytoryczne wewnątrz rozdziałów wyodrębnione są także poprawnie, w postaci odpowiednich podrozdziałów. Ujęcia strukturalne dobrze się tłumaczą merytorycznymi zakresami analizy materii. Jasny jest cel każdego z rozdziałów (podrozdziałów) z punktu widzenia całości rozprawy. Zastosowane podziały sprzyjają tu systematyzacji meritum materii. Można jednak zauważyć, że poszczególne rozdziały nie mają swych osobnych podsumowań, co jest rozwiązaniem niepożądanym, choć w praktyce – niestety – stosunkowo często przez młodych badaczy praktykowanym.

7. Struktura formalna i baza źródłowa rozprawy

Poza wymienionymi wyżej częściami merytorycznymi rozprawa *in fine* zawiera wykaz literatury, wykaz aktów prawnych, dokumentów i orzecznictwa, co łącznie obejmuje 40 stron. Wykaz literatury to około 310 pozycji. Wykaz aktów normatywnych to 42 pozycje. Wykaz orzecznictwa to 4 pozycje. Dokumenty i netografia to 32 pozycje. Przywołanie powyższych kategorii i liczb ma uzmysłwić, że zakres i dobór kategorialny bazy źródłowej jest bogaty, w zupełności wystarczający, ma istotne dla rozprawy znaczenie, a przy tym nie budzi zastrzeżeń, bo nie chodzi tu o źródła w roli jedynie (zbędnych) ozdobników erudycyjnych.

Rozprawa napisana jest w sposób zwarty i syntetyczny, co uważam za plus. Język rozprawy jest jasny i zrozumiały. Przywoływanie źródeł w rozprawie nie budzi zastrzeżeń. Konstrukcja przypisów jest poprawna. Nie znajduję w rozprawie istotniejszych uchybień warsztatowych.

8. Strona merytoryczna rozprawy

Rozdział 1-szy rozprawy Doktorant poświęca ogólnej charakterystyce prawa unijnego, dotyczącego ubezpieczeń. Wyodrębnia tu podstawy prawa Unii Europejskiej w odniesieniu do przepisów dotyczących ubezpieczeń, kolejno system nadzoru nad instytucjami ubezpieczeniowymi w Unii Europejskiej oraz Dyrektywę Solvency II (Wypłacalność II), czyli zagadnienie reformy systemu wypłacalności unijnych instytucji ubezpieczeniowych.

Rozdział 2-gi rozprawy – tu Doktorant skoncentrował się na analizie przyczyn i tła powstania Dyrektyw dotyczącej Dystrybucji Ubezpieczeń (IDD), kolejno zagadnień dystrybucji ubezpieczeń na życie, po czym zagadnień ubezpieczeń majątkowych. Dostrzega, że przyjęcie IDD było odpowiedzią na rosnącą potrzebę zapewnienia większej przejrzystości i uczciwości w sprzedaży ubezpieczeń na unijnym obszarze, w tym zwłaszcza dążenia do zwiększenia ochrony konsumentów oraz wprowadzenia równych warunków dla wszystkich uczestników rynku ubezpieczeniowego.

Rozdział 3-ci rozprawy Doktorant poświęcił transpozycji dyrektywy IDD do prawa polskiego, analizując kolejno mechanizmy i wyzwania transpozycji tej dyrektywy, zmiany w ustawodawstwie polskim spowodowane implementacją dyrektywy, w tym porównanie zasad dyrektywy z wcześniejszym stanem prawnym w Polsce. Znajdujemy w rozdziale dokładną analizę zmian legislacyjnych, wprowadzonych w polskim ustawodawstwie w odpowiedzi na wymogi dyrektywy IDD.

Rozdział 4-ty rozprawy – to analiza realizacji zasad dystrybucyjnych ubezpieczeń unijnych w praktyce polskiej, tak w odniesieniu do podmiotów ubezpieczeniowych, jak i organów nadzoru. Bazą źródłową były tu badania ankietowe, a Doktorant prezentuje m.in. metodologię przeprowadzonych badań ankietowych, kwestie adaptacji podmiotów ubezpieczeniowych do nowego otoczenia regulacyjnego, zagadnienia kontroli i nadzoru organów państwowych nad stosowaniem zasad dyrektywy IDD w praktyce oraz reakcje rynku i konsumentów na zmiany w systemie dystrybucji ubezpieczeń. W rozdziale Doktorant analizuje też techniczne i operacyjne aspekty wprowadzonych zmian, w tym zmiany w politykach, procedurach operacyjnych, systemach informatycznych oraz w szkoleniach dla personelu. Ukazano również procedury Komisji Nadzoru Finansowego.

9. Ocena ogólna rozprawy

Ogólna ocena rozprawy pozwala na podkreślenie merytorycznych walorów i naukowej rzetelności pracy. Doktorant trafnie uchwycił istotne wątki analizowanej materii i umiejętnie ujął je w harmonijną całość. Wywody Doktoranta są wyważone, uwagi poparte argumentacją. Wnioski są przekonujące. Doktorant interesująco uwypuklił aspekty analizowanej materii. Wyraźną wartością rozprawy są konkluzje zawarte w zakończeniu pracy. Poziom merytoryczny rozprawy nie zmusza mnie do kwestionowania jej istotnych ustaleń, co świadczy o fachowości analiz Doktoranta.

Dla uwypuklenia istoty i zakresu przeprowadzonych przez Doktoranta analiz warto wskazać, jakie hipotezy (1-6) uczynił przedmiotem weryfikacji. Sformułował je Doktorant następująco: 1) możliwe jest pełne zunifikowanie przepisów prawa

w zakresie ubezpieczeń, tak aby w niedalekiej przyszłości stworzony został jednolity europejski system obowiązujący na identycznych zasadach we wszystkich państwach Unii Europejskiej, 2) regulacje prawne Unii Europejskiej w obszarze rynku ubezpieczeniowego i ich implementacja w państwach członkowskich przyniosły *per saldo* pozytywne konsekwencje dla funkcjonowania rynku ubezpieczeniowego w państwach członkowskich UE, 3) nadzór nad instytucjami ubezpieczeniowymi w UE jest wystarczający z punktu widzenia potrzeb rozwoju prawnego i technologicznego. Działalność organów nadzorczych, takich jak Komisja Nadzoru Finansowego, przynosi oczekiwane efekty. Obecne ramy regulacyjne są wystarczająco szerokie, elastyczne i kompleksowe, aby nadążać za zmianami i odpowiednio chronić konsumentów w związku z dynamicznym rozwojem technologicznym, w tym sztucznej inteligencji (AI), 4) proces implementacji IDD w Polsce, związany z wdrażaniem europejskich standardów do lokalnego systemu prawnego, przyczynił się do usprawnienia działalności rynku ubezpieczeniowego oraz spełnia oczekiwania dotyczące ochrony konsumenta. Zmiany przyczyniły się do zwiększenia zaufania klientów do branży ubezpieczeniowej, 5) firmy ubezpieczeniowe w Polsce dostosowały swoje operacje i procesy wewnętrzne do nowych wymogów IDD, 6) wdrożenie IDD wpłynęło pozytywnie na dynamikę konkurencji oraz innowacyjności na rynku ubezpieczeniowym w Polsce.

Doktorant we Wnioskach końcowych rozprawy jednoznacznie podkreślił, że wszystkie hipotezy badawcze w wyniku przeprowadzonych badań zweryfikowane zostały pozytywnie. Ustosunkowując się do rezultatów w odniesieniu do każdej z nich przedstawił szereg rozwiniętych uwag. Eksponowały one najistotniejsze aspekty danego wątku. Tworzą one szczegółową syntezę analiz o kompleksowym charakterze. Po tej „szczegółowej” syntezie Doktorant zaprezentował nadto generalnie wnioski ze swej rozprawy. Łącznie dają one obraz wyników badań w pełni zasługujący na aprobatę. Rozważania Doktoranta w rozprawie mają doniosłe znaczenie teoretyczne i praktyczne w analizowanym obszarze, tak dla stosowania i wykładni przepisów, jak i obrazu dalszych potrzeb legislacyjnych.

W kontekście materii rozprawy miałbym do Doktoranta prośbę o wypowiedź w przedmiocie tego, które z – rozbudowanych – wniosków generalnych rozprawy uważa za najważniejsze i najpilniejsze do realizacji?

10. Konkluzja recenzji

W nawiązaniu do sygnalizowanego już – na wstępie recenzji – stanowiska stwierdzam, że rozprawa doktorska Pana mgra Pawła Łyczaka pt. „Prawo Unii Europejskiej dotyczące sposobu dystrybucji ubezpieczeń oraz jego implementacja w prawie RP i praktyce podmiotów ubezpieczeniowych” odpowiada wymogom ustawowym. Może być przyjęta i dopuszczona do publicznej obrony.

Andrzej Szmyt